

BIJZONDERE AANKOOP

Kalkrijk perceel langs de oevers van de Kleine Beerze

Kalkmoeras kenmerkt zich door een natte, voedselarme en kalkrijke bodem. Er is nog vrij weinig ervaring met het ontwikkelen van dit natuurtype. Brabants Landschap gaat als pionier aan de slag met dit bijzondere project.

DOOR: ROEL DIEPSTRATEN

'Met kalkmoeras gaan we voor het hoogst haalbare'

Brabants Landschap verwierf eind 2022 een bijzonder perceel aan de oevers van de Kleine Beerze in Vessem. Het Groen Ontwikkelfonds Brabant verkocht het perceel via een openbare inschrijving en gunde het aan degene die het beste (beheer)plan en bod indiende. Tijdens een bodonderzoek was op dit perceel een dikke laag kalkrijke modder ontdekt, die kalkgyttja wordt genoemd. Deze bijzondere bodemlaag maakt het mogelijk om te gaan pionieren met het ontwikkelen van kalkmoeras. Kalkmoeras is een nat schraalgrasland, dat in ons land nog maar op enkele hectares voorkomt. Het is één van de zeldzaamste natuurtypes van Nederland. Bestaande kalkmoerassen staan – onder andere door stikstofdepositie – flink onder druk en veel van de kwetsbare planten zijn er door ontwatering en bemesting verdwenen.

Kenmerkend voor kalkmoerassen zijn de vele zeldzame en bedreigde soorten die er voorkomen. Daarom is een extra locatie waar deze soorten kunnen overleven meer dan welkom.

Ontstaan van kalkmoeras

Het gebied langs de Kleine Beerze is onderdeel van de Natte Natuurparel Molenbroek/Spekdonken. Waterschap De Dommel heeft hier de afgelopen jaren werkzaamheden verricht om de beek weer te laten meanderen en de natuurwaarden te verbeteren. Daarbij is de voedselrijke toplaag verwijderd tot op de aanwezige veenlaag. Daaronder bevindt zich een laag kalkgyttja van zo'n 75 centimeter. De open structuur van het veen zorgt ervoor dat grondwater naar boven kan stromen en aan de oppervlakte komt (kwel). Doordat het grondwater hierbij door de laag kalkachtige klei wordt gestuwd, komt er veel kalk aan het oppervlak. Zo ontstaan de juiste omstandigheden om kalkmoeras te realiseren.

Slaapmossen zoals groen schorpioenmos staan niet rechtop zoals veel andere mossen, maar liggen op de grond. Hierdoor zijn ze goed aangepast aan vochtige omstandigheden en lijken ze veel op veenmossen.

Groen schorpioenmos

Moerasviooltje

Bedreigde en zeldzame soorten

Met het juiste beheer hopen we de komende tijd een aantal bedreigde en zeldzame soorten terug te brengen op deze plek. Typische soorten van een kalkmoeras zijn grote muggenorchis, moeraswespenorchis, gele zegge, vlozegge, vetblad, bonte paardenstaart en moerasviooltje. Ook parnassia kan er voorkomen. Daarnaast wordt kalkmoeras getypeerd door slaapmossen zoals het zeer zeldzame groen schorpioenmos.

Van de komst van deze zeldzame planten en de natte schrale omstandigheden profiteren ook veel insectensoorten. Zo kan de moerassprinkhaan – die al in de omgeving voorkomt – hier een nieuw leefgebied vinden en vinden vlinders zoals het zeldzame bont dikkopje er veel nectar.

Of er langs de Kleine Beerze ooit een kalkmoeras aanwezig was, weten we niet zeker. Maar het is heel aannemelijk dat dit een gebied was met extensief hooilandbeheer, waarbij alleen werd gemaaid en niet bemest. En juist in dit soort gebieden komen vaak bijzondere schraallanden zoals kalkmoeras tot ontwikkeling.

De natuur een handje helpen

Kalkmoeras kenmerkt zich door een natte, voedselarme en kalkrijke bodem. Er is nog vrij weinig ervaring met het ontwikkelen van dit natuurtype. Brabants Landschap gaat dus als pionier aan de slag met dit bijzondere project. Nadat we het gebied hebben ingericht, kijken we hoe het zich ontwikkelt. Of de ontwikkeling van het kalkmoeras slaagt, hangt af van verschillende factoren. Zo moet de kweldruk hoog genoeg zijn om de kalk naar de oppervlakte te brengen en mag de Kleine Beerze in dit gebied niet te veel overstroom. Het beekwater kan namelijk veel voedingsstoffen bevatten die het schrale kalkmoeras verrijken en dan

zullen de kwetsbare, zeldzame plantensoorten weer verdwijnen. Wanneer de omstandigheden gunstig zijn, is er een (kleine) kans dat uit de nog aanwezige zaadbank zeldzame soorten gaan ontkiemen. Als dit niet gebeurt, dan gaan we maaisel van kalkmoerassen uit de ruime omgeving enten in het gebied. Zo zorgen we dat deze zeldzame natuur zich hier (weer) zo goed en weerbaar mogelijk kan ontwikkelen.

Hoogst haalbare

Zijn de beheerwerkzaamheden dan voor niets geweest als het kalkmoeras zich niet goed

ontwikkelt? Nee, zeker niet! Kalkmoeras is het hoogst haalbare schrale milieu dat op deze locatie gerealiseerd kan worden. Vochtige hooilanden zoals dotterbloemhooiland en veldrusschraalland zijn natuurtypes die beter tegen overstromingen kunnen en ook veel soorten zeldzame planten herbergen zoals orchideeën, dotterbloemen en tal van andere prachtige planten. Deze vegetatie zal zich hier zeker gaan ontwikkelen. Maar wanneer de ontwikkeling van het kalkmoeras slaagt, is dit wel de kers op de taart voor de natuurontwikkeling in het beekdal van de Kleine Beerze!

Bont dikkopje

Moerassprinkhaan

GROEN EN SAPPIG

Het biotoop voor het bont dikkopje moet het hele jaar door voldoende nat zijn. Zo blijven de waardplanten waar het bont dikkopje van afhankelijk is – pijpenstrootje en hennegras – lang groen en sappig voor de rupsen die er tot in november van eten voor ze gaan overwinteren. Als vlinder eet het dikkopje graag de nectar van de echte koekoeksbloem, die groeit in vochtige hooilanden.